

Aukštesniųjų klasių mokinių muzikinis-estetinis ugdymas chorine veikla

Stanislava Jarekaitė

Docentė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Klaipėdos universiteto Menų fakulteto
Muzikos pedagogikos katedra
K. Donelaičio g. 4, LT-92144 Klaipėda
Tel. (8-46) 39 87 34

Straipsnyje pateikiami aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinės veiklos tyrimo rezultatai. Lyginami 1987 ir 2007 metų tyrimo duomenys. Atlikto tyrimo duomenys atskleidžia, jog aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinės veiklos efektyvumą sąlygoja šių asmenybės ugdymo turinio komponentų: pažintinio, vertybinio-emocinio ir elgesio tarpusavio sąveika ir jų aktyvizacija.

Pagrindiniai žodžiai: muzikinis-estetinis ugdymas, chorinė veikla, mišrus choras, aukštesniųjų klasių moksleiviai, veiklos motyvai, interesai.

Įvadas

Chorinis dainavimas – muzikinė-estetinė veikla, atspindinti labiausiai koncentruotą žmogaus santykį su muzikos menu ir tikrove. Meniniu vaizdu ši žmogaus veiklos rūšis atskleidžia realiai egzistuojantį grožio pasaulį: meno, gamtos, visuomeninių santykių, žmogaus bei jo vidinio pasaulio, darbo, buities ir kt. estetinį vertingumą. Čia slypi ne tik estetinė, pažinimo lavinamoji, bet ir auklėjamoji chorinio dainavimo funkcija: estetinio santykio su tikrove, menu dėka atsispindi ir formuojami kiti tikrovės suvokimo, supratimo ir vertinimo aspektai: pasaulėžiūra, įsitikinimai, pasaulio pajautimas, dvasiniai, doroviniai santykiai ir kt.

Todėl chorinis dainavimas, kaip estetiškos veiklos atmaina, turi savitą asmenybės humanizavimo, dvasinio tobulėjimo ir tobulinimosi paskirtį, kuri lemia visus meninės kūrybos ir meno suvokimo ypatumus. Ši samprata leidžia ir įpareigoja matyti bei aiškintis ne vien grožio, bet ir visų estetiškų vertybių kūrimo, egzistavimo ir suvokimo stadijas (Mureika, 2006, p. 21). Tuo yra grindžiama chorinės veiklos svarba jaunos asmenybės tobulėjimui.

Atsižvelgiant į šiandieninei mūsų visuomenei išskylančius naujus iššūkius, reikia skirti daugiau dėmesio, paremto jaunosios kartos muzikinio-estetinio ugdymo chorine veikla tendencijų analizės rezultatais. Ypač to rei-

kalauja šiandieninė jaunimo santykio su muzika problema: vienpusis lengvosios pramoginės muzikos interesas, jos poreikis, jos vartojimas ir kt. Šis reiškinys kaip nevaldomas pedagoginis procesas aktyviu būdu padeda formuoti blogam estetiniam skoniu, turi įtakos muzikinėms vertybinėms orientacijoms ir kt. Muzikinis-estetinis ugdymas svarbus kaip sritis, galinti reikšmingai paveikti ne tik visapusišką asmenybės ugdymą, asmens muzikinės-estetinės kompetencijos plėtrą, bet ir turėti teigiamos įtakos mūsų visuomenės raidos procesams.

Lietuvoje esama nemažai darbų, kuriuose aptariami įvairūs muzikinio-estetinio ugdymo aspektai: sistema, turinys, formos, metodika, muzikos suvokimo, muzikinių gabumų, muzikinių įgūdžių, mokėjimų, muzikinių-estetinių poreikių, interesų, skonio ir kt. ugdymo problemos (Balčytis, 1986, 1994; Navickienė, 2005; Piličiauskas, 1998; Rinkevičius, 1998, 2002; Šečkuvienė, 2004 ir kt.).

Esama ir žymių pedagogų chorvedžių darbų, kuriuose analizuojami darbo su choru istorijos, teorijos, metodikos ir praktikos klausimai (Arminas, 1998; Budriūnas, 1974; Dumbliauskaitė, 2001 ir kt.) Esama vaikų ir jaunimo vokalinės pedagogikos atstovų darbų (Perelšteinas, 1993; Jareckaitė, 1987; Pyragytė, 1998; Sereika, 1999 ir kt.).

Tačiau trūksta darbų, analizuojančių aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio estetinio ugdymo choro problemas bendrojo lavinimo mokyklose arba gimnazijose. Pedagogiškai tikslingai organizuota mokyklinių chorų veikla gali užpildyti mokinių muzikinio-estetinio ugdymo problemų spragas. Todėl aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinės veiklos tobulinimo problemą reikia spręsti moksliško principais.

Tyrimo objektas – aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinė veikla.

Tyrimo tikslas – tirti pedagogines sąlygas, lemiančias aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinio dainavimo efektyvumą.

Tyrimo metodai:

- filosofinės-estetinės, psichologinės, pedagoginės, muzikologinės literatūros analizė (siekiant apibrėžti muzikinio-estetinio ugdymo esmę, turinį, jo komponentus ir kt. bei numatyti jų konkretaus ugdomojo proceso diegimo galimybes);
- pedagoginis stebėjimas (siekiant tirti pedagogines sąlygas, lemiančias aukštesniųjų klasių mokinių muzikinį-estetinį ugdymą, bei kaupti pedagoginius faktus ir reiškinius, atspindinčius aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo dinamiką taikant tikslingą poveikį);
- apklausa, arba anketinis metodas (siekiant nustatyti aukštesniųjų klasių mokinių muzikinės-estetinės kompetencijos kiekvieno komponento lygius).

Šio straipsnio tikslas: atskleisti aukštesniųjų klasių mokinių bendruosius vertybinio emocinio santykio chorinės veiklos ugdymo aspektus bei šio santykio kitimą palyginus 1987 ir 2007 metų tyrimo duomenis.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas vyko 1977–1986 ir 2007–2008 metais dviem tarpusavyje susijusiais aspektais: teoriniu ir tiriamuoju eksperimentiniu. Eksperimentinis darbas buvo atliekamas 1977–1986 metais Klaipėdos Kristijono Donelaičio mokykloje (dabar Vytauto Didžiojo gimnazija), jos aukštesniųjų klasių mokinių mišraus choro bazėje (apie 60

mokinių choras, vadovaujamas šio tyrimo autorės). Konstatuojami duomenys buvo surinkti iš Lietuvos įvairių regionų 30 bendrojo lavinimo mokyklų. Tyrimas apėmė iš viso 3175 aukštesniųjų klasių mokinius.

2007–2008 metais tiriant dalyvavo 73 tiriamieji (52 merginos ir 21 vaikas) – Klaipešos Vytauto Didžiojo gimnazijos ir Klaipešos „Ąžuolyno“ gimnazijos mišrių chorų dainininkai.

1. Aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinės veiklos teorinės nuostatos

Fundamentalūs darbai šalies ir užsienio psichologų: V. G. Ananjev (1980), Dž. Bruner (1977), N. I. Gage, D. C. Berliner (1994), K. E. Izard (1980), L. Jovaiša (2001; 1966), S. Kregždė (1988), S. L. Rubinštein (1957), B. M. Teplov (1985), R. Žukauskienė (1998) ir kt. asmenybės vystymosi procesus, veiklos ir sąmonės determinizimą ir kt. leidžia pagrįsti muzikinių-estetinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, muzikinių gabumų, taip pat muzikinės-estetinės sąmonės komponentais: estetinio suvokimo, estetinių jausmų, interesų, estetinio skonio, idealo ir kt. formavimo teoriniais pagrindais.

Edukologijos mokslo pasiekimai (Aramavičiūtė, 1998; Bitinas, 2000; Jovaiša, 2001; Martišauskienė, 2004; Vaitkevičius, 1995; Šalkauskis, 1992 ir kt.) leidžia išryškinti pedagoginio proceso esmę, dėsninumus, principus, turinį, metodus, organizavimo formas ir kt.

Vertingais metodologiniais teoriniais teiginiais estetinio ugdymo teoriją praturtino žymūs šalies ir užsienio filosofai bei estetikai – A. I. Burov (1975), V. Matonis (1991), A. Muireika (2006) V. Sezemanas (1970), S. Šalkaus-

kis (1992) ir kt.; muzikos psichologai – V. V. Meduševskij (1976), E. V. Nazaikinskij, B. M. Teplov (1985) ir kt.; muzikos pedagogai – H. F. Abeles, Ch. R. Hoffer, R. H. Klotman (1995), O. A. Apraksina (1983), E. Balčytis (1986, 1998), A. Piličiauskas (1998), Z. Rinkevičius (1998, 2002) ir kt.; bei choro teoretikai – A. Budriūnas, A. Arminas, A. Anisimov, L. Dumbliauskaitė ir kt.

Remdamiesi šių mokslininkų darbais, mokinių chorinės veiklos muzikinį-estetinį ugdymą suprantame kaip jų asmenybės muzikinio-estetinio santykio su menu ir tikrovės reiškimais, estetinio poreikio ir praktinės muzikinės-estetinės veiklos kryptingą ir tikslingą formavimą. Tai vientisos asmenybės formavimas muzikinės-estetinės sąmonės ir praktinės veiklos lygmenimis. Estetinis suvokimas, estetiškas poreikis, estetiškas interesas, estetiškas skonis, idealas – subjektyvioji estetinio santykio pusė, estetinės sąmonės pagrindinės charakteristikos. Estetinis interesas yra asmenybės integrali savybė, jos psichinių procesų kryptingumas siekiant estetinių vertybių, aktyvumas, siekimas dalyvauti estetinį pasitenkinimą keliančioje veikloje. Psichologinis muzikinio-estetinio ugdymo aspektas – tai pažinimo, emocijų, valios procesų kompleksas.

Chorinį dainavimą galima apibūdinti kaip muzikinę-estetinę veiklą, kurioje jos dalyviai (choro vadovas, dainininkai, t. y. muzikos atlikėjai) chorinio atlikimo meistriškumo priemonėmis kūrybiškai perteikia muzikos kūrinio turinį, įkūnytą meninį-intonacinį vaizdą. Svarbiausias choro estetiškumo požymis – jo skambesio kultūra, kurią lemia šios meninių-techninių elementų grupės: 1) vokalinių-techninių; 2) muzikinių-techninių; 3) meninio atlikimo (A. Anisimov, A. Budriūnas). O muzikinio-estetinio ugdymo chorinio dainavimo

veiklos turinį apibrėžiame kaip šių komponentų kompleksą: 1) pažintinis (žinios, gabumai, gebėjimai); 2) vertybinis-emocinis (muzikiniai estetiniai poreikiai, interesai, estetinis skonis ir idealas, muzikinės-estetinės veiklos motyvai, vertybinės orientacijos ir kt.); 3) valios (siekimas, noras įsitraukti į veiklą, realaus elgesio kryptingumas, planai ateičiai ir kt.).

Panaudodami analitinį-integralinį mokslinio tyrimo principą, skiriame šiuos muzikinio-estetinio ugdymo chorinio dainavimo požymius: 1) choro meninis lygis; 2) muzikiniai-estetiniai interesai ir veiklos motyvai (pažinimo, emocinio ir elgesio lygiais). Motyvai ir interesai siejami su kitais vertybinės-emocinės sferos rodikliais: estetiniu pasigėrėjimu, jausmais, poreikiais, estetiniu skoniu, sprendimais ir kt.

Šiomis teorinėmis nuostatomis grindžiamas eksperimentinis tyrimas.

2. Aukštesniųjų klasių mokinių vertybinio-emocinio santykio su chorine veikla kaitos aspektai

Taikydami konkrečius pedagoginio tyrimo metodus (stebėjimas, pokalbiai, anketavimas), nustatėme, jog bendrojo lavinimo mokyklų aukštesniųjų klasių mokinių (nedainuojančių choruose) chorinės veiklos vertybinis-emocinis santykis ir valios veiksmų kryptingumas (poreikiai, interesai, motyvai, vertybinės orientacijos, norai bei siekiai ir kt.) nėra palankūs šiai veiklai organizuoti. Aiškėja, jog dėl šioje veikloje mokinių aktyvumo stokos sunku mokyklose suburti chorą, mokiniai nesuinteresuoti jame dalyvauti. Į klausimą „Ar norėtum dainuoti mokyklos mišriame chore?“ teigiamai atsakė tik 20,3 proc. apklaustų aukštesniųjų klasių mokinių (26,6 proc. merginų

ir 9,8 proc. vaikinių), nedainuojančių choruose.

Tačiau mokinių, dalyvaujančių mokyklos mišriuose choruose, atsakymų analizė atskleidžia teigiamą chorinio dainavimo veiklos bendrąją tendenciją. Į klausimą „Ar savo noru lanikai chorą?“ 80,4 proc. tiriamųjų (83,3 proc. merginų ir 74,8 proc. vaikinių) atsako teigiamai. Paanalizuokime tyrimo duomenis detaliau.

Atlikdami tyrimą, atsižvelgėme į tiriamųjų lyties, amžiaus bei meninės-estetinės patirties požymius ir visus tiriamuosius suskirstėme į 8 grupes: 1-oji gr. – devintokai; 2-oji gr. – dvyliktokai; 3-ioji gr. – baigusieji muzikos mokyklas; 4-oji gr. – naujai priimti į chorą; 5-oji gr. – turintys didžiausią dainavimo chore patirtį; 6 gr. – turintys mažiausią dainavimo chore patirtį; 7-oji gr. – aukšto meninio lygio choro dalyviai; 8-oji gr. – žemo meninio lygio choro dalyviai. Taip pat kaupdami ir analizuodami tyrimo duomenis skyrėme vaikinių ir merginų grupes.

Atliekant tyrimą svarbu buvo išsiaiškinti, kas aukštesniųjų klasių mokiniams choro veikloje tampa vertybe, kuo choras yra reikšmingas, kas patrauklu choro veikloje, kas skatina joje dalyvauti.

Psichologai (B. G. Ananjev, A. N. Leontjev, S. L. Rubinštejn ir kt.) įrodo, jog bet kuriame psichologiniame ar elgesio akte glūdi motyvacinė sfera, kad žmogaus veikla visada siekia patenkinti vienokius ar kitokius poreikius, kurie, būdami įsisąmoninti, tampa žmogaus elgesio varomąja jėga. „Bet kurios veiklos prielaida, – rašo A. N. Leontjevas, – yra vienoks ar kitoks poreikis. Tačiau pats savaime poreikis negali apibrėžti konkretaus veiklos kryptingumo. Poreikis įgyja savo apibrėžtumą tik per veiklą. Nuo to, kaip poreikis atsiskleidžia veiklos dalyke („dalykas jame“), priklauso, kad šis dalykas tampa veiklos mo-

tyvu, tuo, kas ją paskatina“ (Леонтьев, 1981, p. 312).

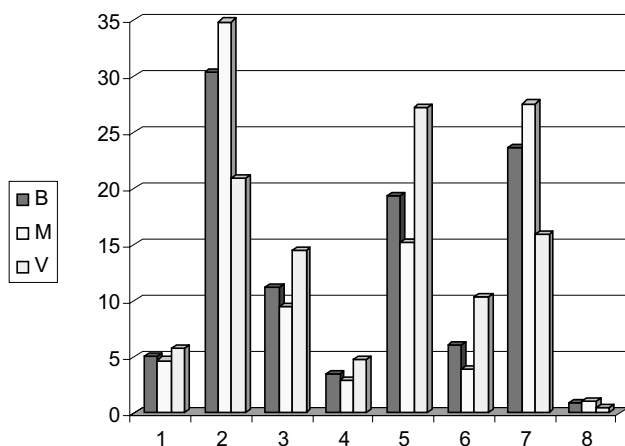
Remdamiesi su tiriamąja problema susijusia psichologine-pedagogine literatūra, pirminiais empiriniais muzikinio-estetinio ugdymo chordinio dainavimo veiklos būklės tyrimo duomenimis, išskyrėme šiuos aštuonis aukštesniųjų klasių mokinių dalyvavimo chore motyvus: 1) nori būti naudingas mokyklai, visuomenei; 2) nori išlavinti balsą, išmolti dainuoti; 3) chore įdomu; 4) patinka bendrauti su draugais; 5) atrinko kaip tinkamą chorui; 6) ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė; 7) mėgsta dainuoti; 8) nori praleisti laisvalaikį.

Pažintinio-estetinio („nori išlavinti balsą, išmolti dainuoti“) ir emocinio-estetinio pobūdžio („mėgsta dainuoti“) dainavimo chore motyvus laikome skatinančiais ir efektyviais chorinę veiklą bei atitinkančiais pagrindinius muzikinio-estetinio ugdymo šios veik-

los tikslus. Neigiamo ir neutralaus pobūdžio motyvus („atrinko kaip tinkamą chorui“ bei „ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė“) laikome motyvais, stabdančiais veiklą (psichologijoje vadinamais *prievarotos motyvais*). Todėl pažintinio-estetinio ir emocinio-estetinio kryptingumo motyvų ugdymas išskyla kaip vienas svarbiausių aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chordinės veiklos uždavinių. Pasigilinkime į pastarųjų motyvų ugdymo sąlygas ir tendencijas.

Pateikiame (1 pav.) 1987 metų tiriamų mokinių bendrąjį dalyvavimo chore motyvų pasiskirstymą pagal anketinį klausimą „Kodėl dalyvauji mokyklos mišriame chore?“

Duomenys liudija teigiamą bendrąją motyvų pasiskirstymo tendenciją: vyrauja pažintinio-estetinio ir emocinio-estetinio kryptingumo dalyvavimo choruose motyvai. Matome, jog 30,4 proc. tiriamų moksleivių išskiria 2-ąjį

Motyvai: 1) nori būti naudingas mokyklai, visuomenei, 2) nori išlavinti balsą, išmolti dainuoti, 3) chore įdomu, 4) patinka bendrauti su draugais, 5) atrinko kaip tinkamą chorui, 6) ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, 7) mėgsta dainuoti, 8) nori praleisti laisvalaikį

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dalyvavimo chore motyvus

motyvą – „nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“ (pažintinis-estetinis motyvas) ir 27 proc. – 7-ąjį – „mėgsta dainuoti“ (emocinis-estetinis motyvas).

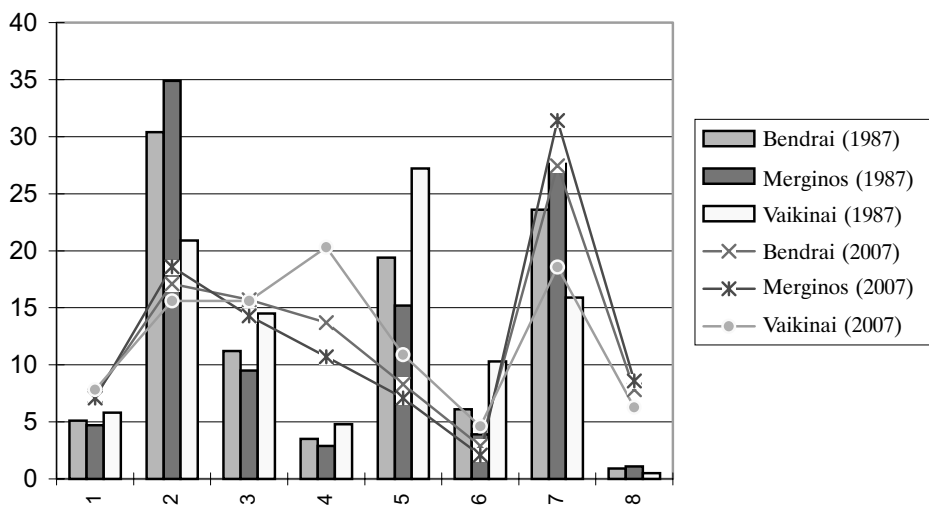
Tačiau nemaža tiriamų mokinių dalis – 19,4 proc. – nurodo 5-ąjį – prievartos motyvą, būtent „atrinko kaip tinkamą chorui“, ir 6,1 proc. nurodo 6-ąjį motyvą – „ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė“. 11,2 proc. apklaustųjų pripažįsta, jog chore dainuoti įdomu (3-iasis motyvas). Silpnai išreikšti 1-asis („nori būti naudingas mokyklai, visuomenei“), 4-asis („patinka bendrauti su draugais“) ir 8-asis („nori praleisti laisvalaikį“) motyvai.

Skiriasi merginų ir vaikinių motyvai. Merginų motyvai pagal reikšmingumą pasiskirstė taip: 1) 2-asis motyvas (34,9 proc.), 2) 7-asis

motyvas – 27,6 proc., 3) 5-asis motyvas – 15,2 proc., o vaikinių: 1) 5-asis motyvas – 27, 2 proc., 2) 2-asis motyvas – 20, 9 proc., 3) 7-asis motyvas – 15,9 proc.

Šiuo aspektu palyginkime 1987 metų tyrimo duomenis su 2007 metų duomenimis. Tiriamųjų pasiskirstymo bendrumus ir skirtumus atskleidžia 2 pav.

2 pav. pateikti duomenys atskleidžia skirtingą 1987-ųjų ir 2007-ųjų metų tiriamųjų mokinių pasiskirstymą pagal dalyvavimo mokyklos mišriame chore motyvus. 1987-aisiais metais tiek kartu, tiek tarp merginų ir vaikinių vyrauja 2-asis („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“), 7-asis („mėgsta dainuoti“) ir 5-asis („atrinko kaip tinkamą chorui“) motyvai, o 2007-aisiais metais tiriami mokiniai pasiskirs-

Motyvai: 1) nori būti naudingas mokyklai, visuomenei, 2) nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti, 3) chore įdomu, 4) patinka bendrauti su draugais, 5) atrinko kaip tinkamą chorui, 6) ragina choro vadovas, mokyklos vadovybe, 7) mėgsta dainuoti, 8) nori praleisti laisvalaikį

2 pav. 1987 ir 2007 metų tiriamųjų pasiskirstymo pagal dalyvavimo mokyklos mišriame chore motyvus palyginimas

to šiek tiek kitaip: į pirmą vietą nuo bendrojo tiriamų mokinių skaičiaus išskyla ypač teigiamas 7-asis motyvas („mėgsta dainuoti“) – jį nurodo 27,5 proc. tiriamų mokinių (31,4 proc. merginų ir 18,6 proc. vaikinių).

Tarp 2007 metų tiriamųjų beveik perpus sumažėja 2-ojo motyvo tiriamų mokinių („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“). Šį motyvą nurodo 17,1 proc. nuo bendrojo skaičiaus (18,6 proc. merginų ir 15, 6 proc. vaikinių).

2007 m. padaugėja tiriamų mokinių, nurodžiusių 3-iają motyvą („įdomu“), ir ypač daug pasirinko 4-ąją motyvą („patinka bendrauti su draugais“). Pastarąjį motyvą nurodo 13,7 proc. nuo bendrojo skaičiaus (10,7 proc. merginų ir 20,3 proc. vaikinių).

Šioje grupėje labai sumažėja mokinių, nurodžiusių neutralaus pobūdžio („atrinko kaip tinkamą chorui“) ir neigiamo pobūdžio („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė“) motyvus.

Padaugėja mokinių, kurie choruose dalyvauja pasirinkęs 8-ąją motyvą („nori praleisti laisvalaikį“). Šį motyvą nurodo 7,8 proc. nuo bendrojo skaičiaus (8,6 proc. merginų ir 6,25 proc. vaikinių).

Kuo galime paaiškinti šiuos skirtumus? Tokiam 2007 m. motyvų pasiskirstymui gali turėti įtakos keletas veiksnių. Pirmiausia tai, jog šie chorai yra pakankamai gero meninio atlikimo lygio, yra pelnę pripažinimą (kaip geriausi) mieste ir šalyje. Tai chorai, veikiantys mokyklose, kuriose yra gyvos chorinio dainavimo tradicijos. Šių mokyklų mišrieji chorai veikia nuolat ir sistemingai; mokinių choriui dainavimui nemaža dėmesio skiria mokyklos administracija; chorai turi savo veiklos tradicijas. Šiems chorams vadovauja aukšto profesionalumo lygio vadovai. Galima nurodyti ir kitokių priežasčių. Galbūt pagrįsti ir tuo,

jog choruose dainuoja sustiprinto muzikos mokymo klasių mokiniai, taip pat mokiniai, baigę muzikos mokyklas, o tai juk padeda greičiau siekti gero meninio atlikimo lygio. Todėl chorų dainininkams chorų veikla tampa laisvalaikio praleidimo, bendravimo veiksniais ir atlieka socialinę-ugdomąją funkciją.

O dabar pasiaiškinkime motyvų pasiskirstymą atsižvelgdami į lytį, amžių ir estetinę-muzikinę patirtį. Šių išskirtų grupių tiriamų merginų ir vaikinių pasiskirstymo duomenys pagal dalyvavimo choruose motyvus pavaizduoti *lentelėje*.

Iš atliktos 1-osios (devintokai) ir 2-osios (vienuoliktokai) grupių dainavimo chore lyginamosios analizės motyvų matyti:

1) augant daugėja dainuojančių chore mokinių, kurie remiasi pažinimo-estetinio ir emocinio-estetinio kryptingumo motyvais: 2-ojo („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“), 7-ojo („mėgsta dainuoti“);

2) augant mažėja dainuojančių chore mokinių, kurie remiasi prievartos motyvais: 5-asis („atrinko kaip tinkamą chorui“), 6-asis („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai“);

3) ypač ryškiai išsiskiria vaikinių estetinio kryptingumo motyvų plėtros tendencijos: 2-asis („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“), ir 7-asis („mėgsta dainuoti“).

Pastebimi ryškūs motyvų pasiskirstymo skirtumai priklausomai nuo dainavimo choruose patirties. Štai tarp 6-osios grupės (mažiausia dainavimo chore patirties) merginų ryškiai išsiskiria du motyvai – 2-asis („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“) – 44,4 proc. ir 5-asis („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai“) – 38,8 proc. O vaikinių motyvų kryptingumas visai kitoks: 42,3 ir 21,1 proc. išsiskiria atitinkamai 5-asis („atrinko kaip tin-

Lentelė. Tiriamųjų pasiskirstymo pavienėse grupėse pagal dalyvavimo chore motyvus palyginamoji charakteristika

Motyvai	Tiriamųjų grupės								
	B – bendrai; M – merginos; V – vaikinai	1. Devintokai	2. Dvyliktokai	3. Baigę muzikos mokyklas	4. Naujai pritimti į chorą	5. Turintys didžiausią dainavimo chore patirtį	6. Įgiję mažiausią dainavimo chore patirtį	7. Aukšto meninio lygio choro dalyviai	8. Žemo meninio lygio choro dalyviai
1. Nori būti naudingas mokyklai, visuomenei	B	8,6	12,8	7,5	12,7	7,3	2,8	4,2	2,4
	M	–	11,2	6,2	14,3	6,3	–	–	–
	V	13,8	16,4	10,5	10,3	8,4	3,8	8,3	9,0
2. Nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti	B	21,1	28,7	24,7	8,4	27,2	25,7	36,8	29,3
	M	33,3	32,9	27,1	14,3	27,5	44,4	39,4	40,0
	V	13,8	19,4	19,3	–	26,7	19,2	33,3	–
3. Chore įdomu	B	14,4	11,4	11,3	8,4	13,6	2,8	19,3	9,7
	M	25,6	9,2	9,3	7,1	10,8	–	18,2	10,0
	V	7,6	16,6	15,8	10,3	–	3,8	20,8	9,0
4. Patinka bendrauti su draugais	B	1,9	2,7	2,7	5,6	2,6	2,8	5,3	–
	M	5,1	1,9	2,3	2,8	1,6	–	3,0	–
	V	–	4,5	3,5	6,9	4,2	3,8	8,3	–
5. Atrinko kaip tinkamą chorui	B	29,8	14,6	13,9	23,9	13,6	41,4	–	39,0
	M	15,4	11,8	16,3	21,4	10,8	38,4	–	33,3
	V	38,5	20,9	8,8	27,6	18,3	42,3	–	54,5
6. Ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai	B	9,6	0,9	9,7	19,3	4,2	15,7	–	4,8
	M	–	–	13,3	19,0	3,3	–	–	–
	V	15,4	2,9	22,8	20,7	5,6	21,1	–	18,0
7. Mėgsta dainuoti	B	13,5	28,7	29,0	13,5	31,4	8,5	35,1	14,6
	M	20,5	32,9	33,3	20,5	36,7	16,6	39,4	16,6
	V	9,9	19,4	19,3	9,9	22,5	5,7	29,2	9,0
8. Nori praleisti laisvalaikį	B	0,9	–	1,1	1,5	–	–	–	–
	M	–	–	1,5	–	–	–	–	–
	V	1,5	–	–	–	–	–	–	–

kamą chorui“) ir 6-asis („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai“) motyvai, o 19,2 proc. – pasirinko 2-ąjį motyvą („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“), t. y. pažinimo-estetinį motyvą.

5 grupės (didžiausios dainavimo patirties) padėtis kitokia. Merginos pirmenybę teikia estetinio kryptingumo motyvui: 36,7 proc. nurodo 7-ąjį motyvą („mėgsta dainuoti“), 27,5 proc. – 2-ąjį motyvą („nori išlavinti bal-

są, išmokti dainuoti“), 10,8 proc. – 3-įjį motyvą („chore įdomu“). Vaikinų padėtis beveik tokia pat kaip ir merginų – jie pasiskirsto tokia tvarka: 2-ąjį motyvą – nurodo 26,7 proc., 7-ąjį motyvą – 22,5 proc., 3-įjį ir 5-ąjį motyvą – 18,3 proc.

Palyginę 1-ąją grupę (devintokai) su 6-ąja (mažiausios dainavimo chore patirties) ir 2-ąją (dvyliktokai) su 5-ąja (didžiausios dainavimo chore patirties), matome, jog devin-

tokių merginų motyvai skiriasi. 2-osios grupės merginų motyvas („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“) ir 6-asis („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai“) motyvas yra 11,1 proc. didesnis negu 1-ojoje grupėje, o 7-uoju motyvu remiasi („mėgsta dainuoti“) – 23,0 proc. Šios grupės vaikinių motyvų skirtumas yra mažesnis.

Tyrimas leidžia daryti išvadą: 1) merginoms estetinio kryptingumo (2-ojo, 7-ojo) motyvų formavimuisi didžiausią įtaką turi jų asmeninė dainavimo chore patirtis, 2) vaikinams dainavimo chore patirtis estetinio kryptingumo motyvams turi mažesnę įtaką, jiems didesnę poveikį turi amžiaus veiksnys.

Tyrimo duomenys taip pat rodo, jog tiriamųjų dalyvavimo chore motyvus ypač lemia choro meninio atlikimo lygis. Palyginkime 7-osios (aukšto meninio lygio choras) ir 8-osios grupių (žemo meninio lygio choras) motyvus.

7-ojoje grupėje nėra dainininkų, kur lemtų prievartos motyvai (5, 6); tarp merginų vyrauja pažintinio-estetinio kryptingumo motyvai – 2-asis („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“) ir 7-asis („mėgsta dainuoti“) – po 39,4 proc.; tarp vaikinių – 2-asis (33,3 proc.) ir 7-asis motyvai (29,2 proc.). Nemaža merginų ir vaikinių dalis nurodė ir 3-įjį motyvą („chore įdomu“) – atitinkamai 18,2 proc. ir 20,8 proc.

Visai ką kita atskleidžia 8-osios grupės (aukšto meninio lygio choras) duomenys.

Ypač neigiamai žemo meninio atlikimo lygio veiksnys veikia vaikinių dalyvavimo chore motyvus. Iš jų 5-ąjį motyvą („atrinko kaip tinkamą chorui“) išskiria net 54,5 proc. ir 6-ąjį („ragina choro vadovas, mokyklos vadovybė, tėvai“) – 18,0 proc. Tačiau 40,4 proc. šios grupės merginų išskiria 2-ąjį, 16,6 proc. – 7-ąjį, 33,3 proc. – 5-ąjį motyvus.

Svarbu išsiaiškinti veiksnius, lemiančius pažintinio-estetinio kryptingumo (2-ojo ir 7-ojo) motyvų kitimo dinamiką.

Duomenys, pateikti lentelėje, atskleidžia, jog tiriami moksleiviai, remdamiesi 2-uoju – pažinimo-estetinio kryptingumo („nori išlavinti balsą, išmokti dainuoti“) motyvu atskirose grupėse pasiskirsto tokia tvarka: 1) 36,8 proc. – 7-oji grupė (choras aukšto meninio lygio); 2) 28,7 proc. – 2-oji grupė (dvyliktokai); 3) 27,2 proc. – 5-oji grupė (didžiausios dainavimo chore patirties).

Merginos pagal šį motyvą lenkia vaikus. Pavienėse grupėse jos pasiskirstė šia tvarka: 1) 44,4 proc. – 6-oji grupė (mažiausia dainavimo chore patirtis); 2) 40,0 proc. – 8-oji grupė (choras žemo meninio lygio); 3) 39,4 proc. – 7-oji grupė (choras aukšto meninio lygio); 4) 33,3 proc. – 1-oji grupė (devintokės).

Vaikinai pasiskirstė kitaip: 1) 33,3 proc. – 7-oji grupė (choras aukšto meninio lygio); 2) 26,7 proc. – 5-oji grupė (didžiausia dainavimo chore patirtis); 3) 19,4 proc. – 2-oji grupė (dvyliktokai); 4) 19,4 proc. – 3-ioji grupė (baigę muzikos mokyklas).

Ypač svarbūs aukštesniųjų klasių mokinių estetinio išsiugdymo požymiai laikytini, kai dalyvavimas chore grindžiamas emocinio-estetinio pobūdžio motyvais: mokiniai lanko chorą todėl, kad mėgsta dainuoti (7-asis motyvas).

Lentelėje pateikti duomenys atskleidžia, jog tiriamieji, remdamiesi emocinio-estetinio kryptingumo motyvais, pasiskirstė taip: 1) 35,1 proc. – 7-oji grupė (choras aukšto meninio lygio); 2) 31,4 proc. – 5-oji grupė (didžiausios dainavimo chore patirties); 3) 29,0 proc. – 3-ioji grupė (baigę vaikų muzikos mokyklas); 4) 28,7 proc. – 2-oji grupė (dvyliktokai).

Apibendrinami tyrimų rezultatus galime teigti akivaizdžią aukštesniųjų klasių mokinių

dainavimo chore estetiškos krypties motyvų raidos tendenciją – pažinimo-estetinių ir emocijų-estetinių bei prievartos motyvų priklausomybę nuo lyties, amžiaus, choro meninio atlikimo lygio bei dainavimo chore patirties.

Išvados

Atlikto tyrimo duomenys leidžia daryti šias išvadas:

- Aukštesniųjų klasių mokinių choralinės veiklos muzikinis-estetiškas ugdymas turi teigiamą pobūdį, tačiau pradiniam etape, nesusietame su pažintine-estetine patirtimi, mokiniai atskleidžia neigiamą arba neutralų vertybinį-emocinį santykį bei elgesį.
- Aukštesniųjų klasių mokinių choralinės

veiklos muzikinio-estetinio ugdymo specifika sąlygoja lyties, amžiaus, paauklųstės-ankstyvosios jaunystės amžiaus tarpsnio psichofiziologiniai ypatumai, jų muzikiniai-estetiški interesai, motyvai, vertybinės orientacijos.

- Neutralus ir neigiamas choralinės veiklos vertybinis-emocinis santykis ir elgesys atsiskleidžia vaikinių, priklausomai nuo: 1) amžiaus, 2) choro meninio atlikimo lygio, 3) dainavimo choruose patirties, 4) muzikinio išsilavinimo.
- Aukštesniųjų klasių mokinių choralinės veiklos muzikinio-estetinio ugdymo procesas grindžiamas šiais komponentais: pažintinis, vertybinis-emocinis ir elgesio tarpusavio sąveikos ir jų aktyvinimo.

LITERATŪRA

Abeles H. F., Hoffer Ch. R., Klotman R. H. Foundations of Music Education. New York, 1995.

Aramavičiūtė V. Ugdymo samprata. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998.

Arminas A. Lietuvių chorai – tautinės savimonės ir muzikinės kultūros žadintojai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998.

Balčytis E. Muzikos mokymo IV–VIII klasėje pagrindai. Kaunas: Šviesa, 1986.

Bitinas B. Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija, 2000.

Budriūnas A. Straipsniai. Amžininkų atsiminimai. Sudarė ir parengė S. Yla. Vilnius: Vaga, 1974.

Dumbliauskaitė L. Paklausk, ką kalba muzika: mintys apie muzikos interpretaciją. Vilnius: Pozicija, 2001.

Gage N. J., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. Vilnius: Alma littera, 1994.

Jareckaitė S. Mokyklos mišraus choro organizavimas ir vadovavimas jam. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 1987.

Jareckaitė S. Vadovavimo mokinių mišriam chorui ypatumai. Metodinė priemonė. Vilnius, 1987.

Jovaiša L. Edukologijos pradmenys. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2001.

Kregždė S. Profesinio kryptingumo formavimosi pagrindai. Kaunas: Šviesa, 1988.

Martišauskienė E. Paauglių dvasingumas kaip pedagoginis reiškinys. Vilnius: Pedagoginio universiteto leidykla, 2004.

Matonis V. Muzika. Asmenybė. Kultūra. Vilnius: Muzika, 1991.

Mokinių vokalinis ugdymas. Sudarė S. Jareckaitė. Vilnius, 1993.

Mureika A. Pajautos mintys. Estetikos virsmas estetologija. Vilnius, 2006.

Navickienė L. Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje. Vilnius: Krona, 2005

Piličiauskas A. Muzikos pažinimas. Vilnius: Vaga, 1998

Sezemanas V. Estetika. Vilnius: Mintis, 1970.

- Šalkauskis S. Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. I knyga. Vilnius: Leidybos centras, 1992.
- Šečukvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2004.
- Vaitkevičius J. Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius: Egalda, 1995.
- Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius, 1996.
- Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе. Москва: Просвещение, 1983.
- Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды. Москва: Педагогика, 1980.
- Анисимов А. И. Дирижёр – хормейстер. Ленинград: Музыка, 1976.
- Буров А. И. Эстетика: проблемы, споры. Москва: Искусство, 1975.
- Брунер Д. С. Психология познания. Москва: Прогресс, 1977.
- Восприятие музыки. Сборник статей. Москва: Музыка, 1980.
- Изард Л. У. Эмоции человека. Москва: Издательство МГУ, 1980.
- Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. Москва: МГУ, 1981.
- Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. Москва: Музыка, 1976.
- Назайкинский Е. В. О психологии восприятия музыки. Москва: Музыка, 1972.
- Ярецкайте С. Эстетическое воспитание старшеклассников посредством внеклассного хорового пения. Диссертация [...] педагогических наук. Вильнюс, 1987.
- Теплов Б. М. Избранные труды. Т. 1. Москва: Педагогика, 1985.

ACTIVITY PECULIARITIES OF MUSICAL-AESTHETICAL TRAINING OF CHORAL SINGING OF HIGHER CLASSES STUDENTS

Stanislava Jareckaitė

Summary

The basis of this article is a scientific inquiry whose object is musical-aesthetical training activity of choral singing of higher classes students. The aim of this research is to reveal pedagogical-psychological factors influencing the efficiency of musical-aesthetical training of choral singing of higher classes students.

We understand students' musical-aesthetical training by choral singing as the purposeful and expedient formation of personality's musical-aesthetical relation to art and reality phenomena, musical-aesthetical need and musical-aesthetical-practical activity.

The activity of musical-aesthetical choral singing should be described as the complex of the following components: 1) cognitive (knowledge, capability, abilities); 2) valuable-emotional (musical aesthetical needs, interests, aesthetical taste and ideal, motives of musical-aesthetical activity, valuable orientations etc.); will (aspiration, wish to join the activity, singleness of a real behaviour, changing plans etc.)

Musical-aesthetical training by the activity of choral-singing of higher classes students in comprehensive schools have a positive purpose however in the primary stage of choir activity, not related to cognitive musical-aesthetical experience, the students of higher classes reveal a negative or neutral valuable-emotional relation and behaviour.

Neutral and negative valuable-emotional behaviour and relation is revealed especially brightly in boys depending on: 1) age; 2) level of the artistic performance of choir; 3) experience of singing in choirs; 4) musical education;

The process of musical-aesthetical training by choir singing of higher classes students requires the following components: cognitive, valuable-emotional and intercommunion of will and their activation.

Keywords: musical-aesthetical training, choral singing, higher classes students, interests.

Iteikta: 2008 04 02

Priimta: 2008 06 30